

*Лобода Н. О.,
к.е.н., доц. кафедри обліку, аналізу і контролю
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*
*Чабанюк О. М.,
к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*
*Стаднюк Х. А.
бакалавр
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ЯК ФУНКЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: АНАЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС

Проблема екологічного обліку та аудиту в Україні є досить актуальною в даний період часу. Оскільки через нераціональне виробництво, споживання, користування природними ресурсами, неналежний інвестиційний клімат тощо спостерігається підвищення темпів забруднення довкілля підприємствами. Дані фактори мають негативний ефект на здоров'я та безпеку населення держави. Тому уряд повинен посилити екологічний контроль через важіль бухгалтерського обліку екологічних витрат за забезпечити контроль його відповідального здійснення. Також цьому процесу посприяла інтеграція країни в світовий ринок.

Дослідженням проблем екологічного обліку та аудиту в Україні, а саме формування, аспектів його функціонування та вдосконалення займалися такі науковці, як О. Боднар, Б. Буркинський, О. Веклич, Л. Гринів, М. Кочерга, Л. Мельник, І. Пригара, Н. Рунчева, М. Кочерга, Л. Мельник, В. Андрейцев, В. Бабенко, А. Гетьман, Ю. Шемшученко, Н. Рунчева, О. Теліженко та інші.

Загалом, проаналізувавши закордонний досвід щодо захисту навколишнього середовища, можна стверджувати, що його ефективність пов'язана із застосуванням екологічного менеджменту, обліку та аудиту.

Проаналізувавши нормативно-законодавчу базу та науково літературу, щодо визначення екологічного обліку, можна зазначити, що даний вид обліку - це "система виявлення, вимірювання, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання, оброблення та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних рішень" [1].

Даний вид діяльності почав стрімко розвиватися ще близько 50 років тому в таких країнах, як США, Канада, Німеччина, Великобританія та Нідерланди, де й почав активно застосовуватися на підприємствах.

Значна увага питанням екологічного аудиту приділяється в країнах Європейського Союзу. Саме тут 29 червня 1993 р. було прийнято нормативний документ "Керівництво Європейського Союзу з екологічного аудиту" (The Eco-Management and Audit Scheme (EMAS)), який набрав чинності з квітня 1995 р. Цей документ зобов'язує промислові компанії країн ЄС регулярно проводити екологічний аудит та публікувати його результати щодо впливу компанії на навколишнє середовище. Поряд із Правилами екологічного керування й аудиту, затвердженими директивою ЄС № 1836/93, у Великобританії розроблений і впроваджений Стандарт для системи екологічного керування BS 7750. Міжнародна організація по стандартизації закінчила розробку міжнародних норм екологічного керування підприємством ISO 14000 [2, С. 61].

Відповідно до цього в Україні був прийнятий Закон України "Про екологічний аудит". підвищення правового статусу еколого-аудиторської діяльності та введення його в правове поле України. В результаті цього, екологічна аудиторська діяльність набула підвищення правового статусу, було створено єдині систему сертифікації екологічних аудиторів та реєстр екологічних аудиторів та юридичних осіб, що мають право на здійснення екологічного аудиту. Також був встановлений обов'язковий екологічний аудит ("обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку" [3, С. 188]).

Екологічний аудит слід виконувати у певній послідовності. Взагалі процес екоаудиту умовно можна поділити на три основні етапи:

- 1) підготовка проведення екологічного контролю на підприємстві;
- 2) дослідження та збір інформації;
- 3) завершення перевірки та розробка рекомендацій.

Кожен з етапів деталізується реалізацією конкретних аудиторських завдань та виконанням певних процедур [1].

Однак їх виконання в нашій державі відбувається неналежним чином. Це спричинено тим фактом, що даний вид обліку та аудиту має узагальнений характер. Витрати на охорону навколишнього природного середовища прийнято вважати частиною загальнопромислових витрат. Саме тому дані про суму, види і напрями використання екологічних витрат підприємств неможливо надати точно.

Необхідно виділити такі основні проблеми обліку екологічних витрат, як:

- відсутність бажання врахування екологічних витрат, спричинена вирахуванням частини доходу, що оподатковується на дані потреби;
- недостатньо урегульована нормативно-правова база в сфері екологічного обліку та аудиту;
- відсутність стандартів передачі інформації щодо охорони навколишнього середовища та ведення екологічного обліку на підприємстві;
- велика кількість природних утрат не вимірюється в грошовому еквіваленті;
- неефективність санкцій щодо порушення норм раціонального природокористування;
- неефективність екологічної політики підприємств.

Можна виокремити наступні варіанти вирішення зазначених вище проблем:

- застосування окремих субрахунків для спрощення процесу обліку витрат, пов'язаних із сферою захисту природи;
- формування екобалансів для покращення моніторингу зовнішніх і внутрішніх витрат в даній сфері;
- створення підрозділу з моніторингу та контролю над здійсненням наведених функцій.

З вищевказаного можемо зробити висновок, що на даний момент екологічний облік та аудит в Україні залишається на початковому етапі розвитку. Досі існує низка проблем, що потребує негайного вирішення. Це відсутність бажання врахування екологічних витрат, спричинена вирахуванням частини доходу, що оподатковується на дані потреби; недостатньо урегульована нормативно-правова база в сфері екологічного обліку та аудиту; відсутність стандартів передачі інформації щодо охорони навколишнього середовища та ведення екологічного обліку на підприємстві тощо. Для їхньої ліквідації необхідно ввести ефективніший спосіб розрахунку ековитрат, удосконалити їх облік за допомогою субрахунків та здійснювати моніторинг підприємств щодо сфери навколишнього середовища.

Список літератури

1. Кирсанова Т. А., Кирсанова Е. В., Лукьянихин В. А. Экологический контроллинг – инструмент екоменеджмента / Под ред. к.е.н., В.А. Лукьянихина. Сумы : Козацький вал, 2004. 222 с.
2. Небильцова В. М., Остапенко Н. В. Становлення екологічного аудиту в Україні з врахуванням світового досвіду. *Економіка держави*. 2013. № 4. С. 60-63.
3. Чабанюк О. М., Лобода Н. О. Екологічний аудит та його організація у напрямі сталого розвитку суспільства. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки : проблеми, перспективи, міжнародний досвід* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 23 квітня 2020 р. / редкол. : О. І. Черевко [та ін.] ; Харківський держ. ун-т харч. та торг. – Х. : ХДУХТ, 2020. С. 187-188.